

De groene ruimte gestructureerd

HENK WUKHUISEN

Op 12 oktober 1992 presenteerde het kabinet het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Dit structuurschema geeft aan waar in het landelijke gebied ontwikkelingsmogelijkheden liggen voor de gebruikers van de groene ruimte en hoe deze mogelijkheden dienen te worden gerealiseerd. Omdat in het SGR beslissingen worden genomen ten aanzien van MER-plichtige activiteiten zijn een tweetal milieu-effektrapportages gemaakt. Dit zijn een MER voor de landinrichting en een MER voor de nieuwe recreatieprojecten in de Randstadgroenstructuur.

In feite wil het kabinet met het SGR vaart zetten achter de uitvoering van het Natuurbeleidsplan (NBP). Het NBP zou dan in 25 jaar moeten worden uitgevoerd i.p.v. 30 jaar die men aanvankelijk aan het NBP had toebedacht. Maar daarmee voldoet het SGR nog steeds niet aan de herhaaldelijk door de Tweede Kamer geuite wens om het NBP in 20 jaar uit te voeren, een wens die door de Stichting Duinbehoud van harte wordt ondersteund. De inkt van het SGR was nog nauwelijks opgedroogd of de kritiek barstte los. De Stichting Natuur en Milieu noemt de financiële onderbouwing boterzacht en ziet de planologische bescherming van grote landschapseenheden (gle's) geheel of gedeeltelijk verdwijnen. Voor de Milieufederaties van Noord- en Zuid-Holland is de uitbreiding van de milieuvervuilende bollenbedrijven een doorn in het oog. De gezamenlijke provinciale besturen voelen zich gepasseerd en de boeren, verenigd in het Landbouwschap, voelen de duimschroeven aangedraaid en klagen over teveel natuur en milieu ten koste van de landbouw. Kortom, de belangendemocratie draait op volle toeren.

Bij het kappen van de naalddouwen van Schoorl zou de Boswet compensatie moeten toestaan in de Haarlemmermeer (foto: Kees Wijgh).

Strategische groenprojecten

Met het voornemen in het Natuurbeleidsplan om de Nederlandse duinen vóór 1998 onder het regi-

me van de Natuurbeschermingswet te brengen is de bescherming van het duingebied in belangrijke mate gewaarborgd. Het Structuurschema Groene Ruimte heeft in die zin weinig meerwaarde voor het kustgebied en de duinen. Van groter belang voor de kuststreek is een nieuw geïntroduceerde beleidskategorie met betrekking tot het landschap: de zgn. "strategische groenprojecten". Een tweetal van deze projecten zijn gelokaliseerd in de kuststreek. Ongeveer 900 hectare zou bij Bergen-Schoorl moeten worden aangelegd en 1050 hectare tussen Den Haag en Leiden, de zogenaamde Landgoederenzone-Haaglanden. Enerzijds moeten deze projecten de rekreatiedruk afleiden van aangrenzende kerngebieden uit de Ecologische Hoofdstructuur door het bieden van vervangende recreatiemogelijkheden. Anderzijds bieden deze projecten mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Bij Bergen-Schoorl zou zelfs 700 hectare van dit project moeten worden ingericht voor natuurontwikkeling. Het is jammer dat het strategisch groenproject "Haarlemmermeer" niet ten volle wordt benut door de omvang te vergroten waardoor de Bollenstreek en Zuid-Kennemerland hierbij wordt betrokken. Hierdoor zou met behulp van landinrichting de bollenteelt in de duinzoom verplaatst kunnen worden naar de polder. De vrijgekomen bollengrond langs de duinzoom zou dan kunnen worden gebruikt voor natuurontwikkeling. Hoe meer bollenteelt uit de duinzoom uitgeplaatst wordt naar de Haarlemmermeer, des te meer mogelijkheden benut kunnen worden voor natuurontwikkeling van de binnenduinzoom in Zuid-Kennemerland en de Bollenstreek.

De verbolling van de binnenduinstrand

Het klinkt heel aardig. Hoe meer natuur, hoe liever. Wie echter kijkt naar de kaart die het structuurschema begeleidt, ziet in Noord- en Zuid-Holland dat het "internationaal centrum bollenteelt" samenvalt met het duingebied tussen Wassenaar en Callantsoog. Gelukkig wordt met de begrenzing van deze kaarten slechts een globaal ruimtelijk beeld gegeven anders zouden de tulpen binnenkort in de duinen en in de vloedlijn staan. Niettemin staan de bollen direct achter de huidige duinen op de geestgronden, die ooit deel hebben uitgemaakt van het jonge duingebied.

Er zijn dus relaties tussen binnenduin en bollen aan te geven. Die relatie tussen bollenteelt en duingebied is nooit hartelijk geweest. In de bollenkultuur gaan tonnen gif om en de afstroom van grondwater via de bollenlanden is zeer aanzienlijk. Door het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt bovendien de binnenduinstrand minder geschikt voor diepinfiltratie, waardoor een grotere kans bestaat dat deze in het duingebied wordt gelokaliseerd. Bij Langeveld in de gemeente Noordwijk moest om redenen van verontreiniging door bollengif de grond-

waterwinning zelfs gestaakt worden. Daardoor steeg de vraag naar duinwater. Kortom, een adequate bescherming van het duingebied verdraagt geen bollenteelt in haar nabijheid. Althans, niet de traditionele bollenteelt met een groot gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Het in het Natuurbeleidsplan geïntroduceerde bufferbeleid wordt in het SGR enigszins uitgewerkt. Onder meer wordt een bufferbeleid genoemd tegen beïnvloeding van de grondwaterstand. De begrenzing van de buffers is echter nog zeer globaal en niet definitief, waardoor dit instrument vooralsnog van weinig waarde zal zijn om de negatieve gevolgen van de bollenteelt voor het duingebied tegen te gaan. Vigerende bestemmingen kunnen in het bufferbeleid voortbestaan, waardoor weinig zicht is op uitplaatsing van bollenteelt die direkt schade aan de duinen veroorzaakt. Daarom zou het uitplaatsen via landinrichting wellicht betere mogelijkheden bieden.

Een nationale herplantplicht

Het is jammer dat het SGR geen ruimte biedt om compensatie in het kader van de Boswet voor (aan-geplante) naaldhoutpercelen buiten het duingebied te laten plaatsvinden. In het algemeen zou de herplantplicht niet moeten gelden voor gebieden waar natuurlijke processen prioriteit krijgen. Het zou wenselijk zijn als de herplantplicht op nationaal nivo wordt bekeken. Het kappen van naaldwouden in Schoorl zou dan gekompenseerd kunnen worden binnen het strategisch groenproject Haarlemmermeer. Maar ook spontane bos- en struweelopslag in het duingebied zou als compensatie moeten kunnen dienen.

De stress van de strandslagen

Ten aanzien van de recreatie richt het SGR zich op behoud en versterking van het belangrijkste Nederlandse recreatiegebied, de kust. Om kwetsbare duingebieden te ontlasten wordt voorgesteld om ontsluitingspunten van stranden te heroverwegen en te verplaatsen. Langs de kust liggen een aantal met de auto bereikbare strandslagen die dwars door de duinen lopen en daarmee afbreuk doen aan de status van beschermd natuurmonument. Het afsluiten van strandslagen als Hargen aan Zee, Parnassia bij Bloemendaal aan Zee of de Langevelderslag bij Noordwijk voor autoverkeer zou getuigen van een serieuze aanpak van het rijksbeleid ten aanzien van natuur en milieu. Nu is de formulering in het SGR dermate elastisch, dat het onwaarschijnlijk lijkt dat hiermee grote strandslagen zullen worden gesloten. Dat zou een gemiste kans zijn, omdat met het sluiten van deze slagen voor autoverkeer de strandbezoeker geen afweging meer hoeft te maken of men per auto, openbaar vervoer of fiets zal gaan. Het massale strandbezoek per auto leidt nu op warme dagen bij Bloemendaal aan Zee en Zandvoort tot een gigantische verkeerscongestie. Wie bovendien de stress gaat meten bij gezinsleden die uren in de file hebben gezeten, moet alleen al vanuit het oogpunt van volksgezondheid tot de konklusie komen dat hier een taak ligt voor de staatssecretaris van WVC.

Baden en boren op de Wadden

Op de Waddeneilanden wordt een stabilisering van het aantal overnachtingen voorgesteld. Dat is op

zich niets nieuws, want er wordt al decennia lang geroepen dat stabilisering noodzakelijk is. Niettemin is op Vlieland recentelijk de capaciteit overnachtingen weer uitgebreid door de bouw van een luxe hotel en een appartementencomplex. En op Ameland lijken de opstellers van het SGR zich neer te leggen bij de aanleg van een grootschalig recreatieproject in de binnenduinrand. Rekreatiewoningen en een golfbaan zouden de fraaie overgangszone van duin naar weidegebied moeten vervangen en dat onder het mom van herstel van de natuurlijke binnenduinrand. Willen we de kip met de gouden eieren niet slachten, dan is een restrictief beleid op de Waddeneilanden noodzakelijk en dat komt onvoldoende tot uiting in het SGR.

Ook al geen harde noten worden gekraakt ten aanzien van de delfstofwinning, een onderwerp dat juist de laatste maanden weer zeer actueel is. Het moratorium op delfstofwinning in de Waddenzee loopt in 1994 af wat voor de gaslobby reden is geweest aan te kondigen de concessies in de Waddenzee binnenkort te gaan exploiteren. De eerste concessie voor Schiermonnikoog is al in de Staatscourant gepubliceerd. Maar niet alleen op de Wadden wil men gaan boren, ook op het vasteland liggen aanvragen klaar. Recentelijk is een boorlokatie bij Zandvoort aangekondigd, waarbij de activiteiten weliswaar in zee zullen plaatsvinden, maar de concessie ook het duingebied betreft.

Onvoldoende randvoorwaarden

De randvoorwaarden die in het SGR gesteld worden om natuur en landschap te beschermen zijn volstrekt onvoldoende. De beleidsvoornemens van het SGR blijven hangen in elastische termen als "in beginsel", "bij voorkeur" en "zo veel mogelijk". Een dergelijke formulering schept teveel ruimte voor het binnenhalen van ongewenste ontwikkelingen voor natuur en landschap. Een pregnant voorbeeld is het hiervoor al genoemde beleid ten aanzien van delfstofwinning. Ook ten aanzien van defensie en waterwinning worden nauwelijks harde beleidsvoornemens geuit. Hiervoor verwijst het SGR naar het Structuurschema Militaire Terreinen en het in de maak zijnde Beleidsplan Drink- en Industriewatervoorziening (BDI). Dit is een gemiste kans om de sektor defensie en waterwinning te integreren in het ruimtelijk beleid van de groene ruimte. Voor de waterwinning geldt dit des te meer omdat het BDI een planfiguur is en geen Planologische Kernbeslissing zoals het SGR.

Reaktie

De Stichting Duinbehoud zal kritisch het SGR beoordelen op zijn merites voor natuur, milieu en landschap van het kustgebied. In een overbevolkt land als Nederland zijn compromissen onvermijdelijk tussen gebruikers van de groene ruimten. De natuur in het algemeen en de duinen in het bijzonder hebben echter al enorm veel moeten prijsgeven aan andere belanghebbenden als (bollen)boeren, waterwinners en recreatieondernemers. Wij zullen dan ook met niet minder genoegen nemen dan keiharde garanties voor het voortbestaan van alle duingebieden en voor het ontwikkelen van de binnenduinrand als natuurontwikkelingsgebied en bufferzone.